

Walczak, Stanisław

Dziesiąta rocznica

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 8/4, 617-618

1963

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Małkowskiego dla historii nauk geologicznych, dr W. Narębski: *Petrograf i mineralog*, mgr D. Chodkowska: *Działalność St. Małkowskiego na polu ochrony przyrody nieożywionej*.

W trzy miesiące później dn. 6 V br. Muzeum Ziemi przygotowało posiedzenie naukowe dla omówienia działalności i prac swego zmarłego dyrektora. Licznie zgromadzeni uczestnicy reprezentowali wszystkie ośrodki geologiczne w Polsce, oprócz tego nadeszło wiele listów i depeesz od przedstawicieli świata nauki, którzy nie mogli przybyć na posiedzenie.

Kierownik Muzeum Ziemi prof. A. Halicka odczytała notatkę autobiograficzną pisaną przez prof. Małkowskiego w 1954 r. oraz mówiła o wkładzie jego pracy do muzealnictwa geologicznego w Polsce. Dr T. Szczęśny, reprezentant Ministerstwa Leśnictwa scharakteryzował działalność Małkowskiego na polu ochrony przyrody nieożywionej. O pracach z zakresu petrografii mówili: prof. A. Gaweł i prof. I. Turnau-Morawska, o Stanisławie Małkowskim jako popularyzatorze nauk geologicznych — doc. Z. Zalewska, o jego działalności społecznej — dr W. Kordowicz, spośród grupy uczniów zmarłego zabierały głos: doc. I. Kardymowicz i mgr D. Małecka. Wypowiedzi kierownika muzeum w Suwałkach mgra A. Patli i inż. E. Lutyńskiego uzupełniły sylwetkę Małkowskiego, naświetlając jego zainteresowania humanistyczne i filozofię życiową oraz postawę obywatelską w obozie koncentracyjnym w Sachsenhausen.

Uczestnicy posiedzenia zgłosili kilka propozycji trwałego uczczenia pamięci prof. Małkowskiego, przy czym na szczególną uwagę zasługuje projekt prof. H. Świdzińskiego, by Muzeum Ziemi wybiło specjalny medal poświęcony twórcy tej instytucji. Zakład Hydrogeologii Uniwersytetu Warszawskiego zaś zaproponował, aby morenę szafłarską na Podhalu nazwać imieniem Stanisława Małkowskiego. Najbliższe grono współpracowników zmarłego podjęło decyzję wydania książki pamiątkowej.

cd.

DZIESIĄTA ROCZNICA

W marcu br. minęło dziesięć lat od dnia śmierci Edwarda Warchałowskiego, wybitnego polskiego geodety, profesora i długoletniego rektora Politechniki Warszawskiej¹. W związku z tym w dn. 29—30 IV br. odbyła się na Wydziale Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej sesja naukowa, poświęcona pamięci Warchałowskiego, współtwórcy i organizatora tego wydziału, wychowawcy znacznej części jego obecnej kadry naukowej. Poza referatami naukowymi z zakresu przede wszystkim geodezji wyższej — głównej dziedziny działalności naukowej Warchałowskiego — przedstawionymi przez jego uczniów, wygłoszone były dwa referaty poświęcone przedstawieniu zarówno jego dorobku naukowego, jak też i roli w organizacji nauki i szkolnictwa wyższego oraz służby geodezyjnej w Polsce. Z okazji sesji wydana została niewielka broszura².

¹ E. Warchałowski, ur. 4 X 1885, po ukończeniu studiów wyższych w Moskwie w 1909 r. zostaje asystentem, a następnie docentem i profesorem w Moskiewskim Instytucie Geodezyjnym. W latach 1919—1921 bierze czynny udział w organizacji służby geodezyjnej w ZSRR. W końcu 1921 r. wraca do kraju, gdzie włącza się do prac przy organizacji Wydziału Geodezji (Mierniczego) na Politechnice Warszawskiej, obejmując równocześnie prowadzenie wykładów i kierownictwo Katedry Miernictwa I, przemianowanej następnie na Katedrę Geodezji Wyższej. Funkcje te pełnił prof. Warchałowski do zgonu, który nastąpił 6 III 1953.

² *Edward Warchałowski*, pod redakcją Cz. Kameli zebrał i opracował S. Walczak. Warszawa 1963, s. 24 (wydawnictwo powielone).

Działalność naukowa prof. E. Warchałowskiego wyraża się pokaźną liczbą poważnych, zawsze pioniersko nowoczesnych, monograficznych prac naukowych. Do najcenniejszych wśród nich zaliczyć można m. in. *Zarys fotogrametrii* z 1912 r., *Niwelacja precyzyjna* z 1919 r., *Rachunek wyrównania według metody najmniejszych kwadratów* z 1923 r., *Wyrównanie triangulacji jako obserwacji pośrednich* z 1931 r., *Niwelacja geometryczna* z 1936 r., *Einige Versuche über Präzisionsnivellement* z 1934 r., *Zastosowanie krakowianów w rachunku wyrównawczym* z 1939 r., *Triangulacja nowego typu* z 1948 r., *Geodezja wyższa* z 1952 r. i wiele innych.

Również wielkie zasługi posiada prof. Warchałowski jako wychowawca młodej kadry naukowej. Z jego szkoły naukowej rekrutuje się kilkunastu doktorantów, spośród których wielu zajmuje dziś poważne stanowiska w wyższym szkolnictwie geodezyjnym i instytucjach służby geodezyjnej.

Bardzo czynny był prof. Warchałowski w dziedzinie organizacji nauki i nauczania, piastując wiele odpowiedzialnych funkcji, a m. in. był długoletnim rektorem Politechniki Warszawskiej w szczególnie trudnym okresie jej powojennej odbudowy. Ponadto od 1926 r. był on sekretarzem Polskiego Komitetu Międzynarodowej Unii Geodezyjno-Geofizycznej, w 1945 r. zaś zostaje jego prezesem. Od roku 1930 był członkiem Akademii Nauk Technicznych. Przez wiele lat był sekretarzem Polskiego Towarzystwa Fotogrametrycznego, pełnił również funkcje prezesa Polskiego Towarzystwa Astronomicznego i prezesa Polskiego Towarzystwa Geofizycznego. Brał bardzo czynny udział w przygotowaniach I Kongresu Nauki Polskiej jako przewodniczący Podkomisji Geodezji, a następnie organizuje Komitet Geodezji PAN, obejmując jego przewodnictwo.

Dzieło prof. E. Warchałowskiego zyskało mu trwałą pozycję w dorobku techniki i nauki polskiej.

Stanisław Walczak

PRACA DOKTORSKA Z HISTORII TECHNIKI GÓRNICZEJ

W dniu 24 maja br. Rada Wydziału Maszyn Górniczych i Hutniczych Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie na podstawie pracy *Rozwój konstrukcji urządzeń wyciągowych jako czynnik wzrostu wydobywania węgla kamiennego do połowy XIX wieku na terenie Górnego i Dolnego Śląska* nadała stopień doktora nauk technicznych mgrowi inż. Adamowi Klichowi. Promotorem pracy był doc. T. Kubiczek, recenzentami zaś: prof. B. Krupiński, doc. J. Hurycz, doc. M. Radwan i doc. Z. Kaweckii. Do składu Rady zaproszony był prof. J. Pazdur.

Praca zyskała wysoką ocenę wszystkich recenzentów. Choć jej temat wydał się zbyt zawężony aby wysnuwać szersze wnioski, sposób jej ujęcia pozwolił niektórym recenzentom i dyskutantom podkreślić wartość pracy dla współczesnego konstruktora.

Autor zajął się okresem mało dotychczas opracowanym od strony technicznej — początkami górnictwa węglowego na ziemiach polskich do połowy XIX w. Okres ten rozpoczyna się wybitnym wzrostem produkcji przy jednoczesnym pogłębieniu niektórych pomysłów technicznych, a odrzuceniu innych, zamykają zaś — rodzące się próby nowatorskie. A więc periodyzacja została wybrana trafnie. Wewnątrz okresu zarysowują się z kolei podokresy, z których w każdym przeważała jakaś kolejna forma rozwojowa. Dla uchwycenia ich i uszeregowania w pewnej kolejności uwarunkowanej postępem technicznym wypadło autorowi przejrzeć ogromny materiał. Ustrzegł się przy tym przed zarzuceniem czytelnika faktami drugorzędymi, odchylającymi się od form typowych, które zato zostały poddane ścisłej analizie kinematycznej. Dr Klich przeprowadził też pełną systematykę urzą-